

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Aleppo emléke

[Review of: Aleppo. Exhibition at Tropenmuseum, Amsterdam, 2017-2018; Between Aleppo and Mosul: An Exhibition on Cultural Destruction in Syria and Iraq. Exhibition at NIOD, Amsterdam, 2018]

Deim, R.

Publication date

2018

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Deim, R. (2018). Aleppo emléke: [Review of: Aleppo. Exhibition at Tropenmuseum, Amsterdam, 2017-2018; Between Aleppo and Mosul: An Exhibition on Cultural Destruction in Syria and Iraq. Exhibition at NIOD, Amsterdam, 2018]. Web publication or website, artPortal. <https://artportal.hu/magazin/aleppo-emleke/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Aleppó emléke

Deim Réka • 2018. 04. 09. | Olvasási idő: 4 perc

Amszterdam kortárs művészet migráció

Hogyan lehetséges a kultúrák közötti párbeszéd a kiállítási térben? Az amszterdami szír menekültek példáján keresztül találtunk megoldási lehetőségeket erre a kérdésre.

Aleppo

Tropenmuseum, Amsterdam

2017. március 31. – 2018. március 4.

Between Aleppo and Mosul: An Exhibition on Cultural Destruction in Syria and Iraq

NIOD, Amsterdam, 2018. szeptember 1-ig

A gyűlölet- és propagandaáradat legmélyén érdemes belegondolni az úgynevezett „menekültkérdéssel” kapcsolatban használt fogalmak jelentéseibe. A politikai és köznapi diskurzusban alkalmazott szóhasználat nem csak álláspontok kifejezésére szolgál (mint például a „migráns” és a „menekült” szavak esetében), hanem aktívan formálja a menekültválsággal kapcsolatos gyakorlatokat. Maga a „menekültválság” kifejezés általában az Európát érintő válságra vonatkozik, amit a menekültek tömeges érkezésével kialakult helyzet teremtett, pedig valódi válságról azokkal a területekkel kapcsolatban lehet beszélni, ahol háborúk dúlnak, és emberek milliói kényszerülnek elhagyni otthonukat. A két eltérő értelmezés fundamentálisan különböző gyakorlatokat jelöl, hiszen az egyik félelmen alapuló elhatárolódást, míg a másik szolidaritást tükröz, amelynek alapfeltétele a felek közötti aktív párbeszéd.

De hogyan lehetséges a reprezentáción túllépve párbeszédet kialakítani egy kiállítás esetében? Ez az írás nem elméleti és intézménykritikai szempontokat kíván elemezni a múzeumok társadalmi felelősségével és hasznosságával kapcsolatban, hanem két kiállítással két olyan konkrét példát mutat be, amelyek sikerrel valósítják meg a kultúrák közötti párbeszédet. Mind az *Aleppo*, mind a *Between Aleppo and Mosul* című kiállítás eltérő módon hozza létre a dialógus terét, és különböző sürgető problémákra keres megoldásokat: a menekültek integrációjának, illetve a romok újjáépítésének kérdéseire.

A Tropenmuseum *Aleppo* című kiállítása (2017. március 31 – 2018. március 4.) a több mint 4000 éves város kulturális és történelmi jelentőségét helyezi szembe a háború időszakával, elsősorban fotókon keresztül. A függőnyszerűen installált, nagy méretű fényképek Aleppó jelenlegi állapotát mutatják: a romokat és a közülük előbukkanó élet jeleit. A földön elhelyezett kőlapokon kiállított fotók ezzel szemben a város egykori állapotát, a lakosság sokszínűségét, társadalmi problémáit és kulturális életének letűnt gazdagságát jelenítik meg. Az óvárost mintázó makett mellett látható egy holland utazó 17. századi, metszetekkel illusztrált útleírása, amely Aleppó nyüzsgő bazárjait és csodálatos kertjeit dicséri. Egy fotósorozaton felelevenedik a Baron Hotel múltja, ahol a hagyomány szerint Agatha Christie és Arábiai Lawrence is megszállt. Ezen kívül a kiállítás kitér például az örmény kisebbség kérdésére, akik jelentős része Aleppóban talált menedéket az örmény népirtás elől a 20. század első felében.

Ami azonban igazán figyelmet érdemel, az nem a kiállítás tárgyi anyagán keresztül kirajzolódó narratíva, hanem a vezetett túrák alkalmával elhangzó történetek, amelyeket kurátorok vagy szakemberek helyett maguk a menekültek mesélnek el. Aleppó 12 egykori lakosa személyes emlékein keresztül vezeti be a látogatókat a szír történelembe, kultúrába, valamint a háború előtti és alatti mindennapokba. A csoportvezetők, akik között van diák, zenész és költő is, egy-egy témára fókuszálva, de nyilvánvaló nosztalgiával beszélnek egykori életükről, illetve Hollandiába kerülésük körülményeiről. Az örmény származású Armen például „meghívott” menekült (Hollandia évente 500 kiemelten veszélyes körülmények között élő menekültet „meghívottként” fogad), többen pedig a Törökországon és a Balkánon át vezető útvonalon érkeztek. Mindannyian személyes perspektívából számolnak be a szokásokról, a város idegenforgalmáról és történelméről, de a háború időszakáról láthatóan nehezen találnak szavakat. Történeteiken

keresztül fontosnak tartják hangsúlyozni, hogy számukra a „szír” szó nem a „menekült” szinonimája, és hogy Aleppó neve nem a romos város világszerte jól ismert képeivel jelent egyet, hanem a történelem és a kultúra gazdagságával, illetve saját emlékeikkel és múltjukkal.

A csoportvezetők 2015-2016 folyamán érkeztek Hollandiába, amikor a szíriai polgárháború és a menekültválság dominálta a híreket Európa szerte, és a Keleti pályaudvar is váratlanul megtelt az újonnan érkezők ezreivel. A 2015-ös év folyamán Hollandia több mint 27.000 menekültet fogadott be Szíriából, és az ezt követő időszakban is nagy számú szír (és egyéb) menekült számára biztosított menedéket. Az elhelyezés (pl. a Bijlmerbajes börtön szálláshelyé alakítása, amely ma kreatív térként is üzemel) és a menedékjog kiadásának hosszas folyamatában számos intézmény és civil kezdeményezés vesz részt. Az integráció kezdeti fázisában a nyelvtanfolyamok, képzések, jogi és adminisztrációs tanácsadás biztosítása állt a szervezetek tevékenységeinek középpontjában, majd egyre inkább a munkaerőpiacon való elhelyezkedés elősegítésére került a hangsúly.

Ahhoz, hogy az újonnan érkezők – akár ideiglenesen is – a társadalom részévé váljanak, nem csak praktikus képzésekre és tanácsadásra van szükség, hanem olyan terekre is, ahol a kultúra és az identitás kérdései átgondolhatók, különösen a széttöredezett családok és közösségek számára. Az ilyen terek létrehozását egyrészt a kulturális intézmények teszik lehetővé – például a szóban forgó két kiállítás –, másrészt olyan alulról szerveződő kezdeményezések, mint a Pages Bookstore Café Amsterdam. Ez az arab nyelvű könyvesbolt és kávézó egy szír házaspár elgondolása alapján jött létre 2017-ben a Prins Claus Fund és a Goethe Intézet támogatásával, és zenés, irodalmi, illetve képzőművészeti programokkal járul hozzá az újonnan érkezettek és helyiek közötti kapcsolat kialakításához.

A másik említésre érdemes kiállítás a térség jövőjével foglalkozik, és a NIOD (NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies), a 20-21. századi háborúk, genocídiumok és a holokauszt történetének kutatóintézete ad neki helyet. A Between Aleppo and Mosul (2018. március – szeptember) a Szíria és Irak területén lerombolt építészeti örökség rekonstrukciójának kérdéseit vizsgálja. A fotókiállítás – amely egy nagyobb kutatási projekt részét képezi – a

médiából jól ismert before-after fotókon keresztül az újjáépítés problémáira kívánja felhívni a figyelmet. Azokra az épületekre fókuszál, amelyek a helyi közösségek számára kulcsfontosságú vallási és kulturális emlékhelyként funkcionáltak, mint Aleppó UNESCO világörökség részét képező óvárosa, vagy Palmüra és Mosul történelmi belvárosa.

A projekt társrendezője egy Szíria és Irak kulturális örökségével foglalkozó, aleppói régész és PhD-hallgató, aki olyan perspektívát képvisel, amely a térség kultúrájának heterogén jellegét tartja szem előtt, és nem az UNESCO, hanem a helyi közösségek szempontjait tükrözi. A lerombolt épületek bizonyos korszakokban készült részei ugyanis más-más vallási és etnikai csoportok számára fontosak, így az, hogy mi és hogyan kerül visszaállításra, komoly diplomáciai egyeztetést igényel a helyi érdekképviselők és az UNESCO között. Az együttműködéssel a kiállítás olyan szakmai párbeszédet sürget, amely nem hagyja figyelmen kívül az érintettek hangjait a jövőbeni rekonstrukcióval kapcsolatban. Így a „menekült” és a „segítségnyújtás” szavakban rejlő alá-fölé rendeltségi viszonyon túlmutatva az „együttműködés” és a „dialógus” fogalmai által kijelölt gyakorlatok kerülhetnek előtérbe.

Bár a szolidaritás elvével ellentétes politikai propaganda hatása szinte elsöprő az egész világon, a diskurzust nemcsak a kampányok és a média formálja, hanem a társadalom minden egyes szereplője, az intézményektől kezdve az egyéneig. A fenti kiállítások azt példázzák, hogyan lehetséges a menekültek hangjainak bevonásával állást foglalni a szolidaritás – utópisztikusnak tűnő – elve és gyakorlata mellett, és a menekültválsággal kapcsolatban felmerülő problémák súlyosbítása helyett megoldási lehetőségeken gondolkodni.